

WEG UIT DE DAKLOOSHEID

JE WENT AAN ALLES ZELFS AAN HET ONAANVAARDBARE

Zozeer zelfs dat je niet meer ziet dat een tiener zijn nachten op straat doorbrengt, dat een kind in een tent woont, dat een gezin in een auto slaapt. Laten we niet toestaan dat onverschilligheid de overhand krijgt.

WEN ER NIET AAN. GEEF HET NIET OP.

V.U. : Ariane Dierickx — Sint-Gilliskerkstraat 73 — 1060 Brussel

GRAFISCHE VORMGEVING EN OPMAAK :

Noémie Broder - ©Red Orb Créations

VISUELE ELEMENTEN EN COVER :

Oyo Branding

FOTOS :

Arnaud Ghys, Émilienne Tempels, Bojana Tatarska

REDACTIECOMITÉ :

Gaëtan Delmar, Ariane Dierickx,
Martin Grimberghs, Jérémie Mercier

PRINT :

The Mailing Factory

Met de steun van :

HET ONAANVAARDBARE WEIGEREN

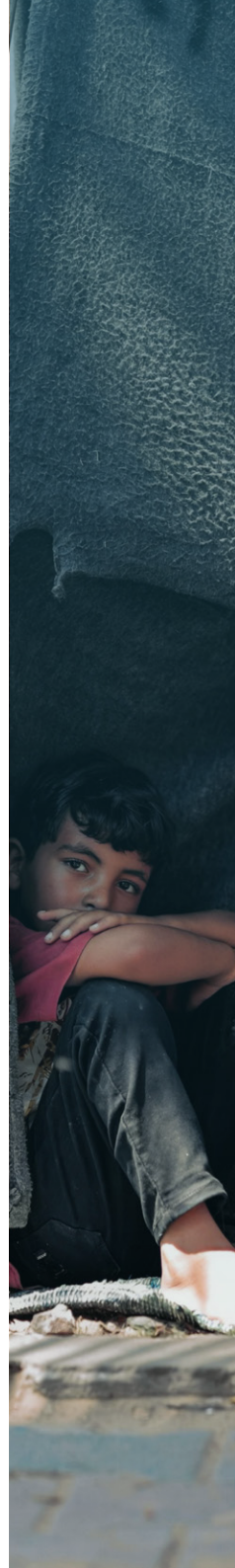
Een gezin dat zich voor meerdere weken in een geleende kamer vestigt. Een jongere die afwisselend op sofa's, in kraakpanden en in noodopvang verblijft. Een vrouw die bij iemand anders verblijft bij gebrek aan een veilig alternatief. Deze situaties halen zelden de krantenkoppen. Toch vallen ook zij onder de noemer «dakloosheid».

Het leven op straat is slechts de meest zichtbare vorm daarvan. In Wallonië is meer dan een op de vier daklozen of mensen zonder woning een kind. Achter dit cijfer gaan levensverhalen schuil die worden gekenmerkt door een gebrek aan betaalbare woningen, geweld en onzekere inkomsten.

Het gaat dus niet alleen om een beter inzicht, maar ook om te begrijpen wat onze maatregelen teweegbrengen. Noodhulp blijft onmisbaar, maar mag geen permanente bestuurswijze worden. Opvangen, huisvesten en beschermen moet ook de mogelijkheid bieden om rechten, huisvesting en handelingsvermogen terug te winnen.

Dit dossier onderzoekt deze spanning vanuit verschillende invalshoeken. Albert Moukheiber analyseert de mechanismen die bepaalde realiteiten minder zichtbaar maken. Jean-Luc Joiret gaat in op de afstand die nodig is om te begeleiden zonder in plaats van de ander te beslissen. Tot slot presenteert 't Eilandje de ingezette veranderingen: peer support, expertise vanuit eigen ervaring, allianties tussen begeleide personen en professionals, de ontwikkeling van opvanghuizen en ondersteuning van de teams.

Begrijpen, luisteren en veranderen: drie manieren om te voorkomen dat kwetsbaarheid een realiteit wordt die we enkel 'beheren'.

Wennen aan het onaanvaardbare

In het begin schokt het ons.

Een kind dat in een auto slaapt. Een vrouw die met haar kinderen van de ene sofa naar de andere trekt om aan de mishandeling door haar partner te ontsnappen. Een man die in een tent woont. Een heel gezin op een oude matras op de grond. We komen ze een tweede keer tegen. **Beetje bij beetje raken we eraan gewend en uiteindelijk zien we ze niet meer.**

Niets van dit alles is normaal. Het probleem is dat onze

samenleving hen steeds meer als onderdeel van het straatbeeld gaat beschouwen. We raken gewend aan het onaanvaardbare.

Albert Moukheiber, doctor in de neurowetenschappen en klinisch psycholoog, herinnert ons er in dit nummer aan: ons brein past zich aan aan de normen om ons heen. **Wanneer een generatie opgroeit terwijl ze mensen op straat ziet slapen, lijkt dat na een tijd geen afwijking meer.** En wanneer verontwaardiging zich herhaalt zonder dat er verandering komt, kan dat een gevoel van machteloosheid teweegbrengen: wat heeft het voor zin om je erover op te winden als er toch niets verandert?

Het is deze berusting die we moeten bestrijden. De maatschappelijk werkers van 't Eilandje: empathie betekent niet dat je jezelf in de plaats van de ander verplaatst, noch dat je hem of haar wilt redden. Het betekent dat je luistert, begrijpt zonder te oordelen en een vertrouwensband opbouwt. Het stelt ons in staat om iemand te begeleiden zonder in plaats van de ander te beslissen.

"Het probleem is niet alleen dat mensen in onwaardige omstandigheden leven, maar dat onze samenleving hen steeds meer als onderdeel van het straatbeeld gaat beschouwen."

Dakloosheid beperkt zich niet langer tot de grote steden, de huisvestingscrisis en de toenemende onzekerheid treffen het hele land. Empathie blijft bestaan, net als de woede... Maar iedereen leert ook zichzelf te beschermen.

We kunnen de menselijke waardigheid niet louter laten afhangen van ons vermogen om te voelen. Empathie is kwetsbaar en soms uitputbaar. **Een rechtvaardige samenleving moet solidariteit organiseren, zelfs wanneer de emotie afneemt.**

Dakloosheid is geen natuurramp. Armoede is ook het gevolg van politieke, economische en sociale keuzes: een gebrek aan betaalbare woningen, onvoldoende en onzekere inkomsten uit werk, geweld tegen vrouwen en kinderen, de uitholling van collectieve beschermingsmaatregelen.

Bij 't Eilandje weigeren we dat het onwaardige gemeengoed wordt. We zullen blijven opvangen,

begeleiden en herhuisvesten, maar ook de realiteiten blijven zichtbaar maken die men niet meer wil zien, en structurele oplossingen blijven eisen. **Onze inzet zal de komende jaren nog doorslaggevender en noodzakelijker zijn.**

Want een solidaire maatschappij wordt niet alleen afgemeten aan haar vermogen om ontroerd te raken, maar aan wat ze besluit te doen wanneer emotie niet langer volstaat.

Ariane Dierickx
Algemeen directeur
van 't Eilandje

“Empathie is begrip, geen toe-eigening”

Jean-Luc Joiret is al bijna dertig jaar werkzaam in de sociale sector. Nadat hij in 1997 had meegewerkt aan de opening van het dagcentrum, staat hij vandaag aan het hoofd van het opvanghuis 't Eilandje voor vrouwen met kinderen. Hoe kun je blijven luisteren, begeleiden en je verontwaardigen zonder in te storten of te wennen aan het onaanvaardbare?

Hoe behoud je je menselijkheid zonder te wennen aan de ellende die je dagelijks tegenkomt?

Jean-Luc JOIRET: Ervaring is het belangrijkste om de juiste houding te vinden. In ons vak is het essentieel om afstand te bewaren. Voor mij komt empathie tot

uiting in actief luisteren en het opbouwen van een vertrouwensband. Zo kun je de persoon ondersteunen zonder in zijn of haar plaats te beslissen. Jezelf opstellen als redder of redderin is geen blijk van empathie. Zonder die juiste afstand is het erg moeilijk om dit beroep lang vol te houden.

| En jij, hoe heb jij je beginperiode ervaren?

Jean-Luc JOIRET: In 1997, net na mijn studie, kreeg ik de leiding bij de opening van het dagcentrum 't Eilandje. We hadden voor dit beroep gekozen omdat we wilden helpen. Als je iemand absoluut wilt redden, loop je het risico om in plaats van de persoon zelf te denken en te handelen.

Ik denk met name aan een jonge man die regelmatig naar het dagcentrum kwam. Vanwege verslavingsproblemen werd hij vaak per ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Twee jaar later pleegde deze jongeman zelfmoord. Dit verhaal heeft diepe sporen bij mij achtergelaten. Het heeft me ook geconfronteerd met de grenzen van onze hulpverlening. We hebben de plicht om mensen te begeleiden, maar zonder te geloven dat we in ons eentje hun levensloop kunnen beheersen.

Is de drang om mensen te redden een van de grootste valkuilen van het beroep?

Jean-Luc JOIRET: Ja, absoluut. Empathie is begrip, het is geen toe-eigening. Zelfs met de beste bedoelingen kan het willen handelen in plaats van iemand anders een onevenwichtige relatie creëren. Ons werk bestaat er juist in iemand te erkennen als belangrijkste actor in zijn eigen leven.

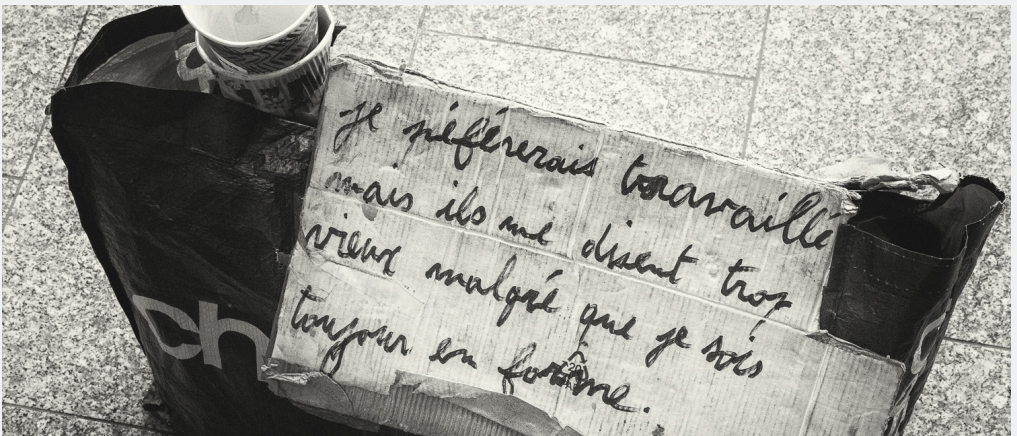
Wat je in het begin schokte, schokt je vandaag de dag nog steeds?

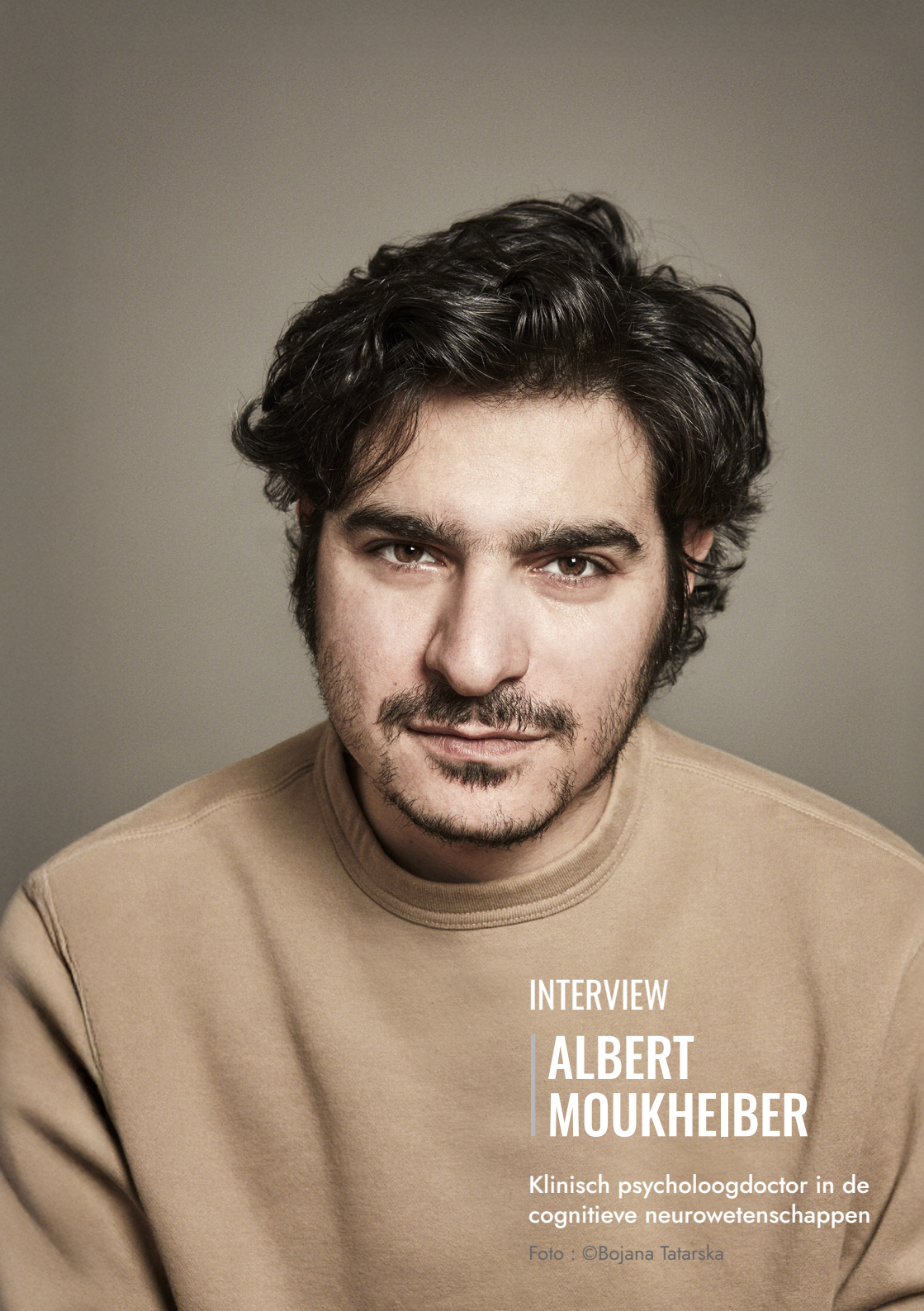
Jean-Luc JOIRET: Ja, anders zou ik dit werk niet meer doen. Empathie, begrip en woede zijn nog steeds aanwezig. Maar na verloop van tijd leer je jezelf ook te beschermen. Wat vooral is veranderd, is de omvang van het fenomeen. Eind jaren negentig leken bedelarij en dakloosheid vooral geconcentreerd te zijn in het centrum van grote steden. Tegenwoordig zijn armoede en dakloosheid overal zichtbaar.

Mensen op straat zien leven, is geleidelijk aan een alledaagse realiteit geworden.

”

Juist daar schuilt het gevaar. We blijven geraakt, begrijpen de situatie en voelen woede, maar ondanks onszelf integreren we deze situaties in ons dagelijks leven. En wat onaanvaardbaar zou moeten zijn, wordt uiteindelijk toch geaccepteerd.

INTERVIEW

**ALBERT
MOUKHEIBER**

Klinisch psycholoogdoctor in de
cognitieve neurowetenschappen

Foto : ©Bojana Tatarska

“Onze collectieve verantwoordelijkheid is om te weten hoe we solidariteit en wederzijdse hulp levend kunnen houden, zelfs als er geen empathie is.”

Mogen we ons in 2026, in de huidige maatschappelijke context, afvragen welke rol onze onverschilligheid speelt?

ALBERT MOUKHEIBER : Het is moeilijk om deze vraag te beantwoorden. Het eerste is het nostalgische vooroordeel, dat inhoudt dat we denken dat het vroeger per se beter was. De situatie verslechtert, dat valt niet te ontkennen, maar op welke tijdschaal bekijken we dat?

Het tweede effect is de gewen-

Op het moment van dit interview is Albert Moukheiber onderweg naar de gevangenis van Valence, waar hij discussies met gedetineerden zal leiden. Hij is wetenschapper, doctor in de cognitieve neurowetenschappen en klinisch psycholoog, gespecialiseerd in cognitieve vooroordelen en de mechanismen achter meningsvorming.

Hij is zeer begaan met kwesties op het gebied van sociale rechtvaardigheid en was bereid onze vragen te beantwoorden over empathie, onverschilligheid en ons collectieve vermogen om solidair te blijven.

ning. Gewenningseffecten zijn overal aanwezig, met name bij generaties die opgroeien in omgevingen waar het normaal wordt om mensen op straat te zien slapen.

”

Ons brein is een vergelijkend orgaan en raakt gewend aan de normen.

Er is nog een derde effect: dat van herhaling die nergens toe

leidt. Anders vervallen we in wat men 'aangeleerde hulpeloosheid' noemt: 'Oké, het is onaanvaardbaar, maar aangezien we er toch niets aan kunnen doen, probeer ik niet meer in te grijpen.'

Bestaat het risico dan dat onverschilligheid geleidelijk de plaats inneemt van empathie?

ALBERT MOUKHEIBER : Ja, dat kan, hoewel dat niet automatisch gebeurt. Als ik empathie voel voor een situatie, maar eraan gewend raak, kan ik er onverschillig tegenover komen te staan omdat ik het niet meer opmerk. Het is niet eens per se onverschilligheid: het is onzichtbaarheid. Vandaar het belang om noodsituaties zichtbaar te blijven maken.

Wat verliest een maatschappij wanneer ze het normaal begint te vinden dat een kind in een auto slaapt?

ALBERT MOUKHEIBER : Het verliest de waarde van solidariteit en wederzijdse hulp. We moeten ook beseffen dat onze reacties zeer selectief zijn. Sommige mensen raken ontroerd door het lot van een achtergelaten dier, maar niet door dat van een mens. Anderen zijn geraakt door ondervoede kinderen in een bepaald land, maar niet per se in een ander. Empathie is zeer selectief, afhankelijk van de manier waarop we sociale groepen indelen.

Moet empathie worden beschouwd als ons moreel kompas?

ALBERT MOUKHEIBER : Empathie moet één van de vele factoren zijn. Het kan niet ons enige criterium zijn. Ik denk juist dat mijn morele kompas mij in staat moet stellen solidair te zijn met mensen voor wie ik geen empathie voel.

De collectieve plicht die we hebben, is om te weten hoe we solidariteit en wederzijdse hulp tot leven kunnen brengen, zelfs als er geen empathie is.

Empathie zou geen voorwaarde moeten zijn voor altruïsme. We zouden dus niet moeten wachten tot we empathie voelen om altruïsme te tonen.

Als we niet langer geraakt worden door het lijden van anderen, verwijderen we ons dan ook van onszelf?

ALBERT MOUKHEIBER : Nee, helemaal niet. Mensen die in staat zijn te martelen, kunnen een sterk inlevingsvermogen behouden voor zichzelf, hun clan of hun familie. Dit kan hen zelfs helpen om hun verachtelijke daden te rechtvaardigen: "Ik ben vreselijk tegen die persoon, maar ik bescherm de mijnen en geef hen liefde. Ik bescherm mijn groep."

In het maatschappelijk werk spreekt men van empathische burn-out. Gaat het hier om een verzadiging aan empathie?

ALBERT MOUKHEIBER : Ja, maar dan is het niet echt empathie meer: het is emotionele besmetting. Dat gebeurt wanneer ik geen grens meer kan trekken tussen het lijden van anderen en dat van mijzelf.

Empathie houdt in dat je je de emotionele toestand van de ander voorstelt, terwijl je je tegelijkertijd realiseert dat die niet de jouwe is. In een toestand van verzadiging kan dat leiden tot een burn-out. Professionals in de sociale sector worden hier vaak mee geconfronteerd: te veel leed, te veel emotionele besmetting en te veel machteloosheid.

Zou het risico niet zijn dat we wezens zonder emoties worden?

ALBERT MOUKHEIBER : Nee, we gaan geen emotieloze wezens worden. Het risico is daarentegen dat we het leed rationaliseren terwijl we blijven denken dat we goede mensen zijn. Het risico is dat we afglijden naar meer individualisme, terwijl we sociale wezens zijn. Er is sprake van een soort afbrokkeling van solidaire samenlevingen, terwijl deze juist de basis vormen van democratische samenlevingen. Het risico is dat we dit model kwijtraken.

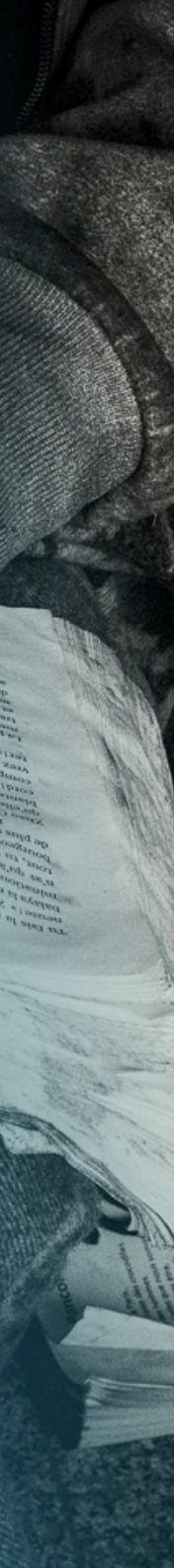

In het verleden hadden sommige samenlevingen en beschavingen geen enkel inlevingsvermogen voor mensen buiten hun eigen groep. Er waren wel degelijk emoties. Daarom strijden we vandaag de dag voor een maatschappijmodel dat de sociale dimensie van de mens niet uit het oog verliest.

A photograph of a person's hands holding an open book, with a blue overlay covering the entire image. The text is written in white on the overlay.

Weigeren om te wennen, ook niet aan onze eigen praktijken

Bij 't Eilandje betekent 'weigeren om aan alles te wennen' ook dat we bereid zijn zelf in de spiegel te kijken, om onze werkwijzen en de gevolgen daarvan kritisch onder de loep te nemen. Want bescherming kan soms de autonomie beperken; organiseren kan uiteindelijk tot dwang leiden.

Dat is de essentie van de hele oefening om de sociale praktijken opnieuw te bekijken, onder leiding van Noé Brohez, hoofd Sociale Werking bij 't Eilandje. Niet dat we de opgedane ervaring willen uitwissen of een van bovenaf opgelegde methode willen opleggen, maar wel dat willen uitgaan van de situaties die zich in de diensten voordoen **om te begrijpen wat de handelingskracht ondersteunt** – en wat die juist kan ondermijnen.

Deze reflectie moet niet enkel tussen professionals plaatsvinden. De mensen die begeleid worden, beschikken over expertise: die van hun eigen levensloop en de manier waarop de voorgestelde oplossingen worden ervaren. Hun ervaringskennis moet de basis vormen voor het ontwerpen en evalueren van de maatregelen.

Om de uitwisseling van standpunten binnen onze diensten te bevorderen, worden gespreksruimtes, gemengde groepen en praktijkgemeenschappen opgezet. **Peer support past in deze logica:** mensen die zelf op straat hebben geleefd, geweld hebben meegemaakt of in onzekere

omstandigheden hebben verkeerd, kunnen anderen ondersteunen en de werkwijzen ter discussie stellen. Het vervangt het maatschappelijk werk niet; het vult het aan.

Het gaat erom een **alliantie op te bouwen**. De hulpverleners brengen hun kennis van rechten en voorzieningen in; de betrokkenen die van hun eigen leven en de obstakels die ze zijn tegengekomen. Door deze kennis te bundelen, kunnen we samen bouwen in plaats van voor anderen.

Deze manier van perspectieven bundelen heeft geleid tot een belangrijke evolutie in de manier waarop we onze opvanghuizen, benaderen: meer individuele of gezinsstudio's, herontworpen gemeenschappelijke ruimtes en een gemeenschapsleven dat wordt gekozen in plaats van opgelegd. Ondersteunen zonder te controleren, veiligheid bieden zonder op te sluiten, begeleiden zonder afhankelijkheid te creëren.

Het herzien van onze werkwijzen houdt ten slotte ook in dat we zorg dragen voor de teams. **Zonder tijd voor bijscholing en reflectie kunnen zij op de lange termijn geen kwalitatief hoogwaardige begeleiding bieden.** Uitputting voorkomen betekent ook institutioneel geweld beperken.

ERVARINGEN ALS DRIJFVEER VOOR VERANDERING

Het onderzoekscentrum "Vrouwen, Kwetsbaarheid en Maatschappelijk Werk" geeft uiting aan deze ambitie. Het brengt ervaringskennis, professionele kennis en academische kennis samen om de vaak onzichtbare levenslopen van vrouwen beter te begrijpen – levenslopen die gekenmerkt worden door geweld, economische afhankelijkheid en trauma's die de geestelijke gezondheid beïnvloeden en het ouderschap verhinderen of verzwakken. Onderzoek, opleiding en belangenbehartiging moeten de direct betrokkenen en professionals in staat te stellen de werkwijzen te veranderen om vrouwen en hun kinderen binnen de sector van hulp aan daklozen beter te begeleiden.

Dak- en thuisloosheid in Wallonië: meer diverse doelgroepen dan men denkt

Dak- en thuisloosheid beperkt zich niet tot mensen die op straat leven. In Wallonië treft ze ook kinderen, vrouwen, gezinnen, jongvolwassenen en mensen die buiten de grote steden wonen.

KERNCIJFERS

- **18 812** mensen in Wallonië zijn dak- of thuisloos
- **5 031** kinderen, goed voor **26,7 %** van het totaal
- Slechts **7 %** is zichtbaar in de openbare ruimte
- **38,2 %** slaapt bij naasten
- **1 op 3 personen** is een **vrouw**

FOCUS OP KINDEREN

Onder de betrokken kinderen:

- **44,7 %** verblijft in nood- of tijdelijke opvang
- **28,9 %** verblijft bij naasten
- **8,6 %** verblijft in een woning waar onmiddellijke uithuiszetting dreigt

FOCUS OP REGIO'S

Het fenomeen is niet uitsluitend stedelijk:

- **24,2 %** van de volwassenen woont in gemeenten met minder dan 15 000 inwoners
- **28,7 %** woont in gemeenten met 15 000 tot 50 000 inwoners
- **1 op 3 personen** die slaapt in de openbare ruimte, verblijft in een gemeente met minder dan 50 000 inwoners

Dak- en thuisloosheid neemt verschillende vormen aan. Om er een antwoord op te bieden, moet het overheidsbeleid rekening houden met de diversiteit van de betrokken doelgroepen.

BRONNEN :

Service public de Wallonie, Nouveau recensement du sans-abrisme : un chiffre stable, mais une proportion importante d'enfants | CIRTES – UCLouvain | LUCAS – KU Leuven | Observatoire wallon du sans-abrisme

WEG UIT DE DAKLOOSHEID

Weigeren eraan te wennen, IS OOK HANDELEN

Kinderen zonder stabiele woonplek. Vrouwen die gedwongen zijn te vluchten voor geweld. Gezinnen die van zetel naar zetel worden opgevangen. Mensen die buiten, in een auto of op een precaire plek slapen. Deze realiteit mag niet normaal worden.

Bij 't Eilandje ontvangen, begeleiden en ondersteunen onze teams elke dag mensen zonder thuis. We helpen hen opnieuw toegang te krijgen tot hun rechten, veiligheid en autonomie en, vooral, tot duurzame huisvesting. Maar we zetten ons ook in om praktijken te veranderen en structurele oplossingen te verdedigen voor bestaansonzekerheid die steeds meer en steeds diversere doelgroepen treft.

Uw gift geeft ons de middelen om concreet actie te ondernemen. Daarmee kunnen we opvangplekken openhouden, de sociale begeleiding versterken en oplossingen ontwikkelen die de keuzes en waardigheid van iedereen respecteren.

Laten we niet weggijken van het onaanvaardbare.

BE33 0017 2892 2946

0472/17.39.83

schenkers@eilandjevw.be

Sint-Gilliskerkstraat 73
1060 Sint-Gillis

www.eilandjevw.be

*Elke gift van minstens €40 per kalenderjaar
geeft u recht op een belastingvermindering van
30% van het totale bedrag van uw gift.*

**ELKE
GIFT
TELT.
HANDEL
NU.**